

Лысак Г. А., Мартынюк Е. В. Культура речи как качественный показатель профессиональной культуры будущего учителя-филолога

Аннотация

В статье раскрыты сущность и содержание профессиональной культуры будущего учителя-филолога; проанализированы разные подходы к определению понятия «культура» в целом и «профессиональная культура»; выделены составляющие компоненты профессиональной культуры; рассмотрена взаимосвязь культуры речи и профессиональной культуры учителя-филолога.

Ключевые слова: культура, профессиональная культура, профессиональное самоутверждение, педагогическое мастерство, культура речи.

Lysak H. O., Martyniuk O. V. Speech Culture as Part of Philology Teacher's Professional Culture

Summary

Summarizing the results of pedagogical research the authors identify three main approaches aimed at defining the complex phenomenon of culture. According to the first approach, culture is viewed as the combination of material and spiritual values, created by mankind (value-based approach). In terms of the second approach, culture is understood as the combination of means, strengths and abilities peculiar of any social individual. The third (activity-based) approach views culture as a derivative of human activities.

Professional culture has been identified as one of the most important aspects of spiritual culture. Theoretical analysis of psychological and pedagogical literature has shown that professional culture comprises three main components: professional moral culture, psychological and pedagogical culture and professional technological culture. The first component (professional moral culture) is identified through the degree of mastering moral values and the ability to implement them in teaching practice. Thus, formation of a philology teacher's professional culture is impossible without such moral qualities as decency, amiability, kind heartedness, attentiveness. Psychological and pedagogical culture is based upon the ability to control oneself and knowledge of pedagogical and psychological processes indispensable for effective professional activities. Professional technological culture implies acquiring all the skills necessary to perform professional duties, ability to use them creatively in nonstandard situations. The components of professional culture mentioned above are interrelated and complement each other. The concept of «speech culture» as well as its role in philology teacher's professional culture is analysed in the article.

Key words: culture, professional culture, professionalism, pedagogical mastery, speech culture.

УДК 82.09 (477)

Маліновська Ю. М.,
викладач кафедри української філології
Хмельницького національного університету
E-mail: makoyuliya@yandex.ru

ДРАМА І. ФРАНКА «РЯБИНА»: ЖАНРОВО-СТИЛЬОВИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано тип конфлікту в обох редакціях п'єси І. Франка «Рябина». Автором розвідки здійснено спробу ідентифікації жанру згаданого твору і окреслено елементи стильової поетики автора.

Ключові слова: жанр, стиль, поетика, конфлікт, іронія, сатира, притча.

Окрилений своєю перемогою у боротьбі за постановку п'єси «Украдене щастя» та її сценічним успіхом, І. Франко на початку грудня 1893 р. звернувся до «Руської бесіди» з листом, в якому пропонує для вистави другу п'єсу з народного життя – «Рябину», комедію на 4 дії» [1, с. 204–205].

Повного автографа або першодруку твору немає, перша публікація тексту другої редакції за неповним рукописом копії – 1928 р. Втрачені фрагменти реконструйовано після віднайдення театральної копії п'єси.

Дослідженням п'єси «Рябина» займалися Я. Білоштан, Р. Кирчів, Ю. Кобилецький, З. Мороз, М. Нечиталюк, М. Пархоменко та ін. (50–80-і рр. ХХ ст.); сьогодні дослідженню драми приділяють увагу Р. Козлова, Л. Мороз, В. Працьовитий.

Як бачимо, жанрово-стильовий контекст комедії «Рябина» І. Франка здебільшого був об'єктом наукового аналізу (не надто ретельного) переважно у радянський період, тому очевидною є його моральна застарілість, що зумовлює актуальність його дослідження сьогодні.

За рівнем вивчення драма поступається «Украденому щастю» (Я. Білоштан, Р. Кирчів, М. Нечиталюк, М. Пархоменко) і, на думку Р. Козлова, перевищує всі попередні, ураховуючи й першу редакцію [6, с. 208.]. Априорі друга редакція завжди вважається наче «робота над помилками»: глибша, правдивіша, переконливіша, смішніша, однак, як зауважує Л. Мороз, «обидві редакції твору різні, передовсім за жанровою природою» [4, с. 47]. Ми вважаємо слушною думку згаданого вченого про тяжіння першої редакції до притчі-повчання, функція якої – вираження думки, меншою мірою зображення, відповідно, характери драми «постають не як об'єкти художнього аналізу, а як суб'єкти етичного вибору» [6, с. 208], що й підтверджує автор твору, розширюючи свою тезу про те, що потрібно говорити народові правду: «Артист, коли кладе собі які завдання, то вони завжди лежать у обсягу психічного і морального життя. Для виповнення тих завдань він користується відомими йому фактами з економічного чи соціального життя, теперішнього чи минулого; се його матеріал, се цегли та дилі, з яких він складає свою будову» [6, с. 7].

Комедія «Рябина» – твір, неоднозначний для наукового аналізу через симбіоз іронії, фарсу, гротеску, ексцентрики, символіки. Автор у п'єсі переосмислює народне вірування під назвою *казибрід* – «той, хто перешкоджає». Припинити злочинства війта та писаря, викрити несправедливість сільської влади взявся протестант Казибрід – родич того-таки старости Рябини, закувавши дерево рябину ланцюгом – символ ув'язнення лиходія, а символ – елемент уже модерної поетики.

У другій редакції Казибрід обмотує ланцюгом рябину зі словами: – *Позиваю до пана Бога найбільшого кривдника і грабівника в нашій селі* [7, с. 133], тобто метафоричний інтертекст надає комедійності соціальній критиці.

Елементи фольклору (вірування, традиції) загальнозрозумілі. Писаря бояться усі, грізності йому надає і його ім'я язичеського бога (антиномія християнській традиції, що саме по собі страшне для селянина), однак слова революціонера Казиброда у драматичному творі – натяк автора на глобальні зміни сюжету: – *Люди добрі, гляньте ви на те опудало! Доки ви ще дасте такому поганцеві над собою орудувати?* [7, с. 83]. Розрізнений і наляканий сільською владою гурт селян не відразу пристає до протесту Казиброда, бажаючи залишитися осторонь дипломатичною фразою «Говоріть даліше». Окрім того, діти співають глумливу пісню «Ой не єсть то старшина, а найстарша скотина». Злочини чоловіка викриває і дружина, бажаючи повернути його до родини шанованим чоловіком. Отож, спостерігаємо реалізацію принципів народної етики.

Мета розвідок радянського періоду – показати класовий антагонізм героїв, «знайти» протистояння там, де його немає, що є логічним політичним та агітаційним відлунням епохи. Рябина, позбувшись посади, еволюціонував – його уже цікавлять громадські справи, він дбає про свій авторитет. У таку нереалістичну метаморфозу не вірить наш сучасник В. Працьовитий, вважаючи, що Франко зменшив естетичну вартість твору, видаючи бажане за дійсне [5, с. 84], однак, на нашу думку, Рябина не переродився кардинально під рішучим ультиматумом громади. На початку твору він показаний як більш-менш розсудливий, здогадується, що писар веде його «на слизке», проте перебуває під впливом спокуси наживи, боючись можливого покарання: – *А ти знаєш, що отсе вже півроку податки без табелії до уряду відвозимо. Не знаю, як се вони досі се приймають, на що писар: – А я знаю як!, натякаючи на те, що в уряді вигідна махінація з документами. – Дитина ви, пане начальнику, ось що я вам скажу. Не привикли до промислу, спекуляції* [7, с. 136].

Для глибшого розуміння характеру, а отже – конфлікту, драматург продовжує монолог писаря: – *А я вам кажу, що вам ані крихітки нема чого боятися. Такий порядний начальник, як ви! Пан староста вас любить, пан комісар також, пан постенфірер у вас як дома, в раді повітовій вас шанують ... За що вас хвалять?... За ваші заслуги...! Бо де є кращі порядки в селі, як у вас? Де більший дохід з пропінанції? Відки більше кар польових та лісових до каси йде? Відки більше людей у*

криміналах сидить? ... Де виборці точніше при всяких виборах за того голосують, на кого пан староста каже? Ніде, як тільки в Нестаничах... [7, с. 136–137].

Як бачимо, характер старости змальований у кращих традиціях реалістичної літератури: він ні цілком позитивний, ні цілком негативний, як і усі герої письменника. Митець завжди дає право вибору своїм героям та вірить у їхній поступ.

Погоджуємося із Л. Мороз, що у згаданому монолозі немає нічого смішного, відсутній, отже, й образний прийом. Це – сатира з елементами публіцистики. Серйозності творові надає сама локація Казидороги – він обв'язався ціпом на цвинтарі біля церкви – найсакральніших місць для кожного селянина, що забирає у нас фактаж для розмови про комедію як таку, а сатира, за визначенням самого І. Франка, «художня творчість, найприкметнішою ознакою якої є різке викриття зображуваних явищ шляхом висміювання» [5, с. 223]. Дилема невідповідності об'єкта його суті – зарозумілість Рябини – чинить супротив глобальному – пошукові соціальної справедливості Казибродом, який намагається себе виправдати. Сміх цей комедійний, проте іронічний, роз'єднувальний, з елементами сатири. Природа сміху неоднозначна і має різні відтінки. Ніхто не глузує зі страдника. Каяття Рябини викликає прощення селян. Сатира – різновид комедійного, у градації смішного міститься найбільше інформації про негатив, аж до зла з метою його викриття і знищення засобом сміху. Але це не трагікомедія, бо тут відсутній жаль та поблажки. Але й не цілком реалістичний твір: драма містить елементи модерної поетики.

Варто пам'ятати про теорію відсутності «чистих» стилів і жанрів і згадати про синкретизм творчого мислення нашого митця зокрема. В І. Франкові борюся реаліст та позитивіст. Перший хотів показувати дійсні полотна. Другий щиро вірив у національне відродження українців, прагнув розбудити потужну національну енергію українців, вселити віру людей у власний потенціал. Жертва драматурга у згаданому випадку – психологічно не обґрунтоване порушення логіки розвитку як характеру, так і сюжету відповідно.

Таким чином, у творі показана неабияка сила громади як каталізатора суспільного розвитку.

На притчевість першої редакції вказує невелика кількість персонажів, умовності.

Друга редакція характеризується традиційністю драматичного розвитку: соціальною несправедливістю та здириством на рівні локальному як символ державного.

Отже, аналізована драма – реалістична іронічна комедія з елементами модерної поетики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Возняк М. Франків «Рябина» / Михайло Возняк // Записки історичного та філологічного факультетів ЛДУ ім. І. Франка. – Львів, 1940. – Т. 1. – С. 204–205.
2. Козлов Р. Хронотопіка Франкових драм: теорія, практика, інтерпретація: монографія / Р. А. Козлов. – Кривий Ріг: ВД, 2012. – 352 с.
3. Мороз Л. Жанр трагікомедії в українській класичній драматургії / Лариса Мороз // Слово і час. – 2014. – № 9. – С. 40–52.
4. Працьовитий В. Основи суспільності у драмі «Рябина» / Володимир Працьовитий // Національна самобутність драматургії І. Франка. – Львів: ВЦ ЛНУ, 2006. – С. 63–85.
5. Словник літературознавчих термінів І. Франка / відп. ред. М. Х. Коцюбинська. – К.: Наукова думка, 1966. – 271 с.
6. Франко І. Примітка до статті Ю. Кміта «Карпенко-Карий (Іван Тобілевич)» / Іван Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К., 1982. – Т. 33. – С. 7.
7. Франко І. Рябина / Іван Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К., 1979. – Т. 23. – С. 77–113.

Малиновская Ю. Н. Драма И. Франко «Рябина»: жанрово-стилистический аспект

Аннотация

В статье проанализирован тип конфликта в обеих редакциях пьесы И. Франко «Рябина». Автором исследования осуществлена попытка идентификации жанра упомянутого произведения и выделены элементы стилистической поэтики автора.

Ключевые слова: жанр, стиль, поэтика, конфликт, ирония, сатира, притча.

Malinovs'ka Y. N. Drama I. Franko «The Rowan»: genre-stylistic aspects

Summary

The article analyzes the type of conflict in both editorial and play I. Franko «Ryabina». The author intelligently attempted identification of said genre work and outline the elements of style poetics of the author.

Genre and stylistic context comedy «Ryabina» I. Franko was mostly the subject of scientific analysis (not too careful) mainly soviet period, because it is obvious moral obsolescence, which determines the relevance of his research today.

Comedy «Ryabina» – a work for mixed scientific analysis through symbiosis irony, farce, the grotesque, eccentric, symbols. By rethinking the play folk belief called «Kazybrid» – one who interferes. Stop stealing login and scribe, expose injustice village authorities took Protestant Kazybrid – a relative of the same old age Rowan, Rowan Tree zakuvavshy chain – a symbol of imprisonment villain and character – the element has modern poetics.

The purpose of intelligence services of the soviet period – to show the class antagonism heroes «invent» conflict where it is not, what is the logical political and propaganda echoes era. Ryabina, having lost position, it has evolved-interested public affairs, he cares about his credibility. For example, in such unrealistic metamorphosis not believe our contemporary Vladimir industrious, believing that Franco reduced the aesthetic value of the work, giving wishful thinking.

It is worth remembering theory no «pure» styles and genres, and recall the syncretism of creative thinking of our particular artist. In Franko fought realist and positivist. The first would show real canvas. Second sincerely believed in the Ukrainian national revival, sought to awaken the powerful Ukrainian national energy, inspire people's belief in their own potential. The victim in that case playwright – not psychologically substantiated violation of logic as character and plot, respectively.

Thus, the analyzed drama – realistic ironic comedy with elements modern poetics.

Key words: genre, style, poetyka, conflict, satire, yronyya, parable.

УДК 81'38

Мамич М. В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Одеська юридична академія»
E-mail: miroslavamiros@mail.ru

**МЕДІАЖАНР «ПОРАДА СПЕЦІАЛІСТА» В СУЧАСНОМУ ЖІНОЧОМУ ЖУРНАЛІ:
ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНІ ОЗНАКИ, ЦІННІСНІ МАРКЕРИ**

У статті проаналізовано лексичні, морфологічні та синтаксичні ознаки медіатекстів «порада спеціаліста», що входять до контенту сучасного журналу «Жінка». Встановлено основні стилістичні засоби трансформації наукової інформації в науково-популярну. Виокремлено інтердискурсивні ознаки таких медіатекстів. Відзначено роль ціннісних маркерів (вербалізовані концепти) у відображенні соціокультурних потреб читачів, зокрема жінок.

Ключові слова: медіатекст, медіажанр, лінгвокультурний індикатор цінності, стилістичний засіб, стилізація.

У сучасній лінгвістиці актуальними є дослідження мовних жанрів усної та писемної практики (М. М. Бахтін, Ф. С. Бацевич, С. П. Бирик, С. В. Гайда, Г. О. Денискіна, Л. А. Капанадзе, М. М. Кожина, М. М. Котюрова, О. Б. Сиротініна, А. Г. Шиліна та ін.). Серед них – і вивчення медіажанрів, оскільки саме мова ЗМІ посідає чільне місце в українському повсякденні – щоденній комунікативній практиці людини у побутовій та професійно-виробничій діяльності [1, с. 7]. Дослідницькі напрямки в контексті медіастилістики спрямовують науковців на вирішення як теоретичних (зв'язок комунікативної інтенції зі стилістикою мовного жанру, моделювання методології його опису, окреслення типології образу автора, образу адресата, взаємодії подійного змісту і його лінгвістичного втілення, параметризація